

Särtryck ur

CJP NYHETSBRÉV

Nr 51:5 Juni 2011

JUNG UNDER LUPPEN

av Janet O. Dallett

Att närma sig det onda innebär den stora risken att överväldigas av det. Vi får därför inte längre passivt underkasta oss något över huvud taget, inte ens det goda. Något så kallat gott som vi passivt anammar förlorar sitt etiska värde. Inte så att det är något dåligt i sig, men att behöva underkasta sig det skapar problem. Allt överdrivet beroende är av ondo - oavsett om det är fråga om alkohol, morfin eller idealism. Vi måste se upp med att betrakta ont och gott som absoluta motsatser ... Trots det måste vi göra etiska ställningstaganden... Relativiteten av "gott" och "ont" betyder inte att dessa kategorier är ogiltiga, eller att de inte existerar.

C G Jung, Memories, Dreams, Reflections

Janet O. Dallett är jungiansk analytiker, utbildad vid C.G. Jung-institutet i Los Angeles, men numera verksam i Seal Harbor, Washington St. Hon är känd för svensk publik genom sina två böcker *Andarnas återkomst* och *Saturnusbarnet*, båda utgivna på CJP Förlag.

Det är någonting lurigt i görningen", sade min intuition, rakt på sak.

"Tyst med dig", sade jag. "Det är bara någon som har gjort ett misstag. Hur som helst, det är inte mitt problem."

Intuitionen fnös och gäckade: "Misstag!"

Jag måste medge att checken på skrivbordet framför mig från försäkringsbolaget var oroande. Jag hade inte sett Ofelia på flera månader och hon var inte skyldig mig pengar. Hon hade alltid betalat mig direkt och fått ersättning från försäkringsbolaget senare. Jag var frestad att skriva över checken på henne och skicka den till henne, utan frågor. Det skulle spara mig en massa besvär. Men nu när mina onda aningar väl var väckta skulle de gnaga i mig till dess jag tog reda på sanningen.

Med en suck lyfte jag telefonluren. "Det här är dr Dallett", sade jag till damen på försäkringsbolaget. "Jag har en av era checkar här, för psykoterapi med Ofelia Cartwright. Kan ni vara snäll och tala om för vilka datum den gäller?"

Mitt arbete med Ofelia hade avslutats på ett otillfredsställande sätt. Veckorna innan hon slutade hade hon om och om igen drömt samma dröm, ett tema med variationer, men dess mening förblev ett mysterium. Någon försökte bryta sin in i Ofelias hus i drömmen. Upprepade gånger låste hon dörrar och fönster och gömde sig under täcket, skräckslagen.

"Ofelia", brukade jag säga, "vad är det som du är så rädd att titta på? Vad gömmer du dig för?"

"Något så kallat gott som vi passivt anammar förlorar sitt etiska värde."

C.G. Jung

Vi brukade gå igenom hennes dagar och nätter, på jakt efter ögonblick av rädsla som kanske skulle kunna ge en ledtråd till drömmens mening. Hon tittade stumt på mig med sina runda blå ögon och skakade på huvudet. Jag föreslog att hon i fantasin skulle konfrontera sin angripare, för att ta reda på vem det var och varför de trängde sig på henne. Hon rapporterade att motståndaren varken ville tala eller visa sig i ljuset. Till slut fick jag motvilligt acceptera misslyckandet. Jag sade till Ofelia att vi inte kunde fortsätta förrän hon var redo att se skrällen i vitögat, eftersom varken drömmarna eller hennes liv för övrigt erbjöd något material för analys. Källflödet för vårt arbete hade täppt igen, och den 24 april hade vi vårt sista möte.

Personen på försäkringsbolaget återvände till

telefonen. "Den checken var för den 1 och 8 maj", sade hon.

"Jag visste väl det", flinade intuitionen.

"Tack", sade jag, och lade sakta på luren.

Nästa vecka skrev jag till försäkringsbolaget: "Jag försöker spåra ett eventuellt fel bland de arvoden som täcks av en försäkring hos er. Skulle därför vara tacksam för en lista över de terapiarvoden, med datum och belopp, som utbetalats för Ofelia Cartwrights räkning."

Därefter ringde jag Ofelia. "Jag förstår inte det här", sade jag, "jag har fått en check från Pudget Health för två terapitimmars i maj, men vi slutade att träffas i april. Vad är det som står på?"

Först blev hon ursinnig. "Vad är det med de där människorna? De skulle skicka checken till mig." Sedan, lugnare, sade hon: "Å Gud, jag måste ha glömt att kryssa för i rutan som säger att de ska skicka den till mig." Pausen innan hon fortsatte var nästan omärklig. "Jag fyllde inte i formuläret för våra sista sammankomster förrän för ett par veckor sedan. Jag kom inte ihåg datumen så jag fyllde bara i något, vilket som helst."

Det hon sade var inte helt orimligt. Hon hade en vana att skjuta upp sådant som hade med pengar att göra så länge som möjligt och sedan slarva när hon väl gjorde det. Jag ville tro henne. "Okej då", sade jag, "men jag behåller checken ett tag. Jag har bett försäkringsbolaget att skicka mig en specifikation över samtliga utbetalningar."

Hennes svar lät muntert. Om hon kände sig skakad, dolde hon det så väl att jag sade till mig själv att mina misstankar var paranoida. Men när jag fick Pudget Healths svar på mitt

CJP NYHETSBRÉV

ISSN 1652-2125

Utges av CJP Centrum för Jungiansk Psykologi AB två ggr/år (juni och december). Ansv. utgivare: Gunlög Raihle.

brev, såg jag att försäkringsbolaget betalat inte bara de terapitimmarna jag haft med Ofelia, utan också timmar vi inte hade haft.

Varför? frågade jag mig själv. Vad skulle det tjäna till? Det rörde sig inte om mer pengar än \$500. Det måste ha varit en symbolisk handling. På ytan verkade hon vara en mycket väl-artad flicka, men Ofelias arga, rebelliska sida, som hon inte klarade att möta, levde trotsigt sitt eget liv bakom både hennes och min rygg.

Det värsta var att jag oavsiktligt hade hjälpt henne. På det första försäkringsformuläret som Ofelia bett mig skriva på, begärde hon en summa som var högre än mitt verkliga arvode. Trots att hon inte erkände det, blev hon arg för att jag vägrade att gå med på bedrägeriet. Hon berättade att hennes förra terapeut hade rundat av summan uppåt för att Ofelia inte skulle behöva betala något alls.

"Alla gör så", sade hon.

Något sade mig att hon inte skulle dra sig för att ändra siffrorna efter att jag hade skrivit på, men jag lämnade ändå tillbaka intyget till henne. Slöhet eller en önskan att undvika en obehaglig konfrontation gjorde att jag varje månad skrev på formulär och gav dem till henne att skicka iväg; därmed sade jag till henne lika tydligt som om jag hade uttalat orden att jag tänkte låtsas som om skuggan jag sett inte fanns. Om till och med jag var rädd för hennes svekfullhet, hur skulle hon kunna se den i ögonen? Hur skulle då hon kunna möta den skrämmande främlingen som knackade på hennes dörr?

Mygel är lika vanligt i terapi som i livet för övrigt. En kvinna säger att hon i utbyte mot en del av mitt arvode kan inviga mig i smarta sätt att skattefuska. En man argumenterar att ingen enskild person tar skada om han ljuger om mitt arvode för sitt försäkringsbolag, eftersom det är ett företag.

Jung håller inte med. "I terapi", säger han, "får ingen av parterna kränka de moraliska värdena, om behandlingen skall lyckas." "A Psychological View of Conscience", *Civilization in Transition*, CW10:852)

Det finns goda skäl för det. I grekisk mytologi är färjkarlen Karon villig att mot en avgift föra själar över floden Styx. Den som försöker lura honom på hans arvode lämnas, som Ofelia, i ett slags limbo på stranden, oförmögen att nå andevärlden på andra sidan. Från psykologisk ståndpunkt är en moralisk lapsus i terapimanhang som att lura färjkarlen. Den patient som försöker blunda för sitt skuggbeteende riskerar att aktivera psykets mörka hämnbegär. Detta var Ofelias belägenhet. För att bli lika Karon var hon tvungen att ta ansvar för sitt handlande och bättra sig. Bara då skulle hennes inre färjkarl kunna visa sitt välvilliga ansikte och föra henne ner i underjorden, ner i hennes omedvetna psyke.

Den farliga föreställningen att patienter i psykoterapi kan och bör skyddas från att känna skuld är allmänt accepterad i dag. Nyligen hörde jag på ett doktorandseminarium en terapeut berätta om en tonåring som hade mördat

båda sina föräldrar. Någon gång under samtalet som följde hörde jag henne säga: "Naturligtvis vill jag inte att han ska känna skuld."

"Gode Gud!" tänkte jag. "Vad pratar hon om? Pojken är skyldig och om han inte känner det, är något mycket allvarligt fel." Den enda möjliga terapin i ett sådant fall är att hjälpa personen att möta och bära den fruktansvärda skuldbördan. Bara då, och med Guds hjälp, har han möjlighet att känna försoning.

Moral handlar om allmänt accepterade principer för rätt och fel, vad som är brukligt enligt "ett folks egenart och sinne". (Eric Partridge, *Origins: A Short Etymological Dictionary of Modern English*, Greenwich House, 1983) Det engelska ordet ethic [moral, etik] härstammar från den indo-europeiska roten *seu-* vars karaktär är lika paradoxal som ondskan själv. *Seu-* syftar på reflexiva pronominet tredje person (dvs "honom själv") men också på den kollektiva gruppen som helhet. Self [själv, självet] kommer därifrån, liksom ord som har med individens urskiljande i förhållande till andra att göra, t ex *secede*, *seclude*, *secret*, *separate*, *solitary* och *solo* [avskilja; isolera; hemlig; enskild; ensam; solo]. Men avledningar som *sibling*, *sodality*, *ethnic*, och *hetaera* [syskon; brödraskap; etnisk; heter] syftar på släktingar, förhållanden, och på gruppen som helhet. Sålunda möts individens integritet och de kollektiva värderingarna vid etikens rötter. Om de krokar uppstår en lojalitetskonflikt.

Eftersom Jung sätter individen i centrum för det psykologiska arbetet, tror många att den jungianska analysen rättfärdigar ett åsidosättande av sociala konventioner och lagar. Detta kan leda till ett slags massbeteende, som jag blev vittne till en gång på en jungiansk konferens, då deltagarna parkerade sina bilar varhelst i grannskapet där det var parkering förbjuden. Men Jung själv var mycket noga med att axla sitt kollektiva ansvar, och gjorde klart att

*"... att ha individuella egenheter är inte i sig en förtjänst, eller en värdefull gåva av naturen. De är 'bara företeelser vilka som helst' och blir märkvärdiga bara till den grad som medvetandet uppmärksammar, värderar och lägger moraliska aspekter på dem." (C.G. Jung, "Introduction to Toni Wolff's 'Studies in Jungian Psychology'", *Civilization in Transition*, CW10:896)*

För Jung är graden av medvetenhet ett mått på moral. Han poängterar om och om igen att "omedvetenhet är detsamma som ondskan" (C.G. Jung, "Answer to Job", *Psychology and Religion*, CW11:696) och ger ett apokryfiskt uttalande av Jesus som norm för hög moral:

*"Människa, om du vet vad du gör, då är du välsignad, men om du inte vet det, då är du fördömd och en överträdare av lagen." (C.G. Jung, "A Psychological Approach to the Trinity", *Psychology and Religion*, CW11:291)*

Det här är ett subtilt resonemang som lätt kan

Vi välkomnar fler bidrag från våra läsare.

Skicka din text till artikel@cjp.se

Vi kan naturligtvis inte garantera att den kommer att publiceras i CJP Nyhetsbrev

och vi måste också förbehålla oss rätten att redigera eller förkorta den insända texten.

Texten kan publiceras under pseudonym om man så önskar, men anonyma bidrag införes ej.

missförstås och missbrukas. Verklig medvetenhet infinner sig inte så lätt, och åsidosätter inte lagen utan vidare. Den som medvetet emotsätter sig sociala konventioner och lagar, vet att han/hon måste betala ett pris, för civil olydnad straffar sig alltid. Om han händelsevis skulle undkomma vedergällning i det yttre livet, kommer han ändå att uppleva ett inre lidande i likhet med Prometheus, som utmanade den gudomliga auktoriteten genom att stjäla elden från gudarna och därefter dagligen plågades av en gam eller örn som festade på hans odödliga lever.

Jag har följande dröm:

Jag ska intervjuva en ung man för att avgöra om han har tillräckligt hög moral för att bli analytiker. Hans små, runda glasögon och mustasch verkar bekant men jag kan inte riktigt placera honom. Jag tittar i en bok för att se vilka frågor jag ska ställa, för det är första gången jag är med om ett sådant här förhör. Paradoxalt nog frågar jag med jämna mellanrum mannen själv om jag ställer de rätta frågorna, för jag vet att han är expert på området.

Drömmen kommer vid en tid när Aaron, en elev i analytikerutbildningen, har erkänt sig ha ett utomäktenskapligt förhållande med en av sina patienter. Oaktat att jag inte kan överse med Aarons beteende, vare sig chockerar eller förvånar det mig. Det är bara med Guds nåd

som jag själv undgått att falla i samma fälla. Jag vet hur svårt det är att låta bli att agera på den mycket starka sexuella spänning som kan uppstå mellan analytiker och analysand. Jag vet också att om man lever ut den i den yttre världen omtintet görs fullbordandet av dess andliga/psykologiska innebörd, bakom vilken ligger en strävan mot inre helhet.

Trots att det är oetiskt och emot reglerna för en analytiker att utnyttja sin ställning sexuellt, krävs det ibland en nästan övermänsklig styrka för att stå emot. Jag kommer ihåg hur jag vecka efter vecka lade en patients checkar i ett kuvert utan att lösa in dem, för jag ville så innerligt att vi skulle mötas i sängen i stället för i mitt mottagningsrum. Jag tyckte inte att jag kunde ta emot hans pengar som mitt rättmätiga arvode förrän jag var säker på att vi inte skulle bli älskande.

Det var inte nyligen som detta var ett problem, och mannen i min dröm är inte Aaron. Jag försöker förgäves placera det efterhängset bekanta ansiktet, men dess identitet är just utom räckhåll. En vecka senare dyker samma man upp i ännu ett nytt nattligt drama, och jag får skäl att fortsätta att fundera över honom. När jag till slut känner igen honom brister jag i skratt. Det är Carl Gustav Jung som trettioåring, en bild tagen 1912 som jag nyligen såg i den första delen av hans publicerade brev. Han är så olik den välbekante gamle mannen att jag inte kände igen honom.

Min vän Rosemary blängde ilsket på mig. "Ska du bedöma Jungs moral? Vad ger dig rätt att göra det?"

Jag ryggade. "Jag vet att det låter förmätet, men det var vad jag drömde." Mina händer rörde sig blidkande i luften. "Det är egentligen inte Jung som jag undersöker. Det är mig själv, min Jung, mitt eget förhållande till psyket. Jungs arbete var enastående. Otroligt. Man måste ha den rätta attityden för att kunna gå så djupt ner i det omedvetna som han gjorde. Det finns inte mycket utrymme för misstag. Om du gör det på fel sätt, kan det explodera rakt i ansiktet på dig. Jag har gjort tillräckligt många misstag för att ha lärt mig det av erfarenhet."

Jag hejdade mig och tänkte efter en stund. "Och en annan sak... Jung gjorde också en del misstag. Kanske att jag behöver undersöka dem för att inte upprepa dem."

"Du är inte Jung!" klippte Rosemary av - helt ovidkommande, tyckte jag. Hon skruvade på sig i stolen och satte båda fötterna bestämt bredvid varandra på golvet.

"Det är just det jag menar. Jag vill göra mina egna misstag, inte Jungs. Men å andra sidan..." Jag suckade. Hur skulle något jag sade kunna göra rättvisa åt den komplicerade inre världen? "Det finns något av Jung i mig, annars skulle han inte dyka upp i en av mina drömmar. Om inte annat var han människa. Precis som jag."

"Inte som du. Större. Mycket större. Stora män kan tillåta sig saker som vanliga inte kan."

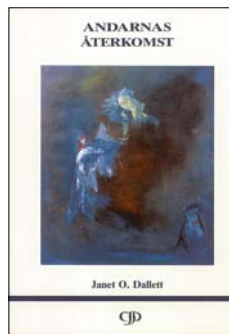
Det var något i det hon sade som fick mig att känna mig obehaglig till mods. Det var ofta

den banbrytande andan hos stora män och kvinnor som eggade dem att överskrida förlagade gränser. På så sätt var de laglösa. De måste vara mycket varsamma med sina moraliska grundvärderingar, annars kan de bli brottslingar.

Jag sade: "Ja, du har på sätt och vis rätt i det. Storhet gör att man höjer sig över det etablerade sättet att tänka på saker och ting. Men jag tvivlar på att Jung skulle hålla med om att hans position undantar honom från de regler som gäller för vanliga dödliga. Tvärtom."

"Jag har hört motsatsen", sade Rosemary. "Från personer som vet."

Det var inte svårt att gissa vad hon syftade på. I en intervju som filmades för flera år sedan hade jag frågat James Kirsch, grundaren av Los Angeles jungianska institut, vad han ansåg om Jungs utomäktenskapliga förhållande med Toni Wolff. Han svarade att Jung ansåg sig själv vara en kung, och en kung behöver fler fruar än en. Förhållandet var inte en "affär", sade James. Toni var verkligen hans andra fru. ("Remembering Jung: James Kirsch", Bosustow Video, C.G. Jung Institute of Southern California, 1990.)

Janet O Dalletts första bok på svenska
Andarnas återkomst (CJP)

"Rosemary", sade jag. "James måste ha fått det hela om bakfoten. Jung var bara trettiosex när han träffade Toni, och de följande tio åren var en mycket svår tid i hans liv. Efter vad vi vet skulle han kanske ha klarat sig igenom den även utan Tonis stöd och förståelse. Under alla förhållanden har jag svårt att föreställa mig att han såg sig själv som en kunglighet. Det var oerhört svårt för dem alla, för Toni, för Emma och för Jung själv att finna sig i situationen. Kanske tyckte han, innan han mognat, att det var kungligt, men jag vägrar att tro att han såg det på det sättet senare i livet."

Rosemary fnös. "Hur vet du hur Jung såg det?"

Där hade hon mig fast. Mina gissningar är mina egna. Kanske, kanske inte att de stämmer när det gäller verklighetens Jung. Men de är hur som helst sanna vad gäller den Jung som bor i min själ.

Vid trettiosju års ålder publicerade Jung den tyska utgåvan av *Symbols of Transformation*, boken som skulle leda till en smärtsam brytning med Freud, som han betraktade som något av en andlig fader. Inte långt därefter gick Jung in i en lång period av inåtvändhet. I sex eller sju år brottades han med fantasier och

bilder från det kollektivt omedvetna. När han blickade tillbaka sade han att hela hans ofantliga livsverk formades under den perioden. Men medan det pågick, var det en kamp att hålla huvudet ovanför vattenytan. Han skrev:

"Innehållen i det omedvetna kunde ibland bringa mig från vett och förstånd. Men familjen och tanken: jag har en legitimation som läkare, jag har hustru och fem barn, och jag bor på Seestrasse 228 i Küsnacht - det var fakta som ställde krav på mig. De bevisade dag för dag för mig att jag verkligen fanns till och icke blott var ett av en andevind kringdrivet blad ... ty jag siktade ju på denna värld och detta liv ... allt som jag upplevde syftade hän till detta mitt verkliga liv, vars förpliktelser och mening jag försökte uppfylla. (C.G. Jung, Mitt liv (Wahlström & Widstrand, 1979, sid 177))

Strax innan hade Jung börjat analys med en ung dam som skulle komma att bli hans vägledare i det omedvetna och hans kollega, älskarinna och vän i mer än fyrtio år, fram till hennes död. Det var hans kärlek till Toni som ledde till många av hans upptäckter rörande anima. Å ena sidan har Jung kritiserats för det triangelförhållande som han öppet levde i med Toni och sin fru Emma. Men å andra sidan används det ibland för att ursäkt jungianska analytiker som har förhållanden med sina patienter. Båda perspektiven förbiser det faktum att Jung blev förälskad i Toni innan han gjorde sina stora psykologiska upptäckter. Jag har hört sägas att han sagt att han inte skulle ha levt ut sina känslor på riktigt samma sätt om han vetat 1912 vad han senare lärde sig om anima. Jag kan inte svära på att ryktet är sant, för jag hörde det i tredje hand, men jag tror att andemeningen är sann. Om han levde i dag skulle Jung utan tvekan göra misstag, men jag tror att de skulle vara andra misstag, i överensstämmelse med den psykologiska insikt som han i sitt liv tog sådana enorma risker för att nå.

Också jungianer kan lära sig något av Jungs upplevelser. Om vi fäster oss vid enskildheter i hans liv och försöker upprepa dem snarare än att ägna oss åt vår egen individuationsprocess, då kommer vi blint att upprepa samma misstag om och om igen och leva ut mönster som kanske var rätt för Jung men som är fel för oss. När stora mäns egenheter omedvetet levs ut och förstoras av många människor, då växer de till enorma proportioner och blir omänskliga. Bara genom att bli fullt omedvetna om betydelsen av Jungs upptäckter kan vi undgå att förstora dessa jungianska skuggfragment.

Under tiden jag arbetar med drömmen upptäcker jag att det finns paralleller mellan mitt liv vid den här tiden och Jungs liv år 1912. "Lever jag ut Jungs arketyp?" undrar jag. Jag är betydligt äldre än han var då, men också jag har, efter en brytning med mina kolleger, gått djupt ner i det omedvetna, och också jag försöker komma till rätta med en överväldigande dragning till en person av motsatta könet. Jungs arbete rörande animus hjälper mig att förstå att det är mitt eget psyke som har mig i sitt grepp, och inte en man. I tid ger jag upp

förhållandet, förvissad om att det i mitt dagliga liv inte kan tillföra mig något av värde.

Till skillnad från Jung har jag vid tiden för drömmen ingen daglig kontakt med familj, vänner, patienter eller annat i yttervärlden som kan hålla mig samman. Jungs skrifter är min enda livbåt. Jag följer drömmens fingervisning och går igenom hans böcker på jakt efter referenser till etiska frågor och problemet med gott och ont. Jag håller fast vid min slutsats att de här frågorna var mycket brännande för honom i slutet av hans liv. Det var då, "på ålderns höst", som han skrev "Answer to Job", "A Psychological View of Conscience", "Good and Evil in Analytical Psychology", och sina två stora verk om motsatsernas problem, Aion och Mysterium Coniunctionis.

Jag funderar över varför just dessa problem upptog så stor del av hans sista femton år och kommer ihåg Laurens van der Posts redogörelse för ett av sina sista samtal med Jung. Den gamle mannen befann sig i en mörk sinnesstämning och sade att han kände det som om hans livsverk varit förgäves. Yttrandet eggade min fantasi och jag spekulerar över vad som kan ha föranlett en sådan känsla. Var han redan då smärtsamt medveten om den jungianska psykologins skuggsida? Tidigare hade han i skarpa ordalag talat om dåligt utförda analyser:

Analyser utförda av omogna och inkompetenta personer som själva är neurotiska och står med bara en fot i verkligheten kan inte resultera i annat än nonsens... Läkekonsten i händerna på en däre har alltid lett till att någon blivit förgiftad och dött. ("The Theory of Psychoanalysis", Freud and Psychoanalysis, CW4:450)

Blev han deprimerad av att se hur hans metoder förvanskades när så många olika personer började praktisera dem? Ett brev som jag senare kom över antyder att så faktiskt var fallet:

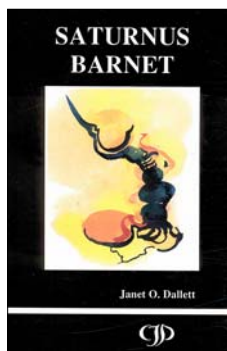
Jag var tvungen att inse att jag inte kunde få folk att förstå vad det var jag var ute efter. Jag är i praktiken ensam. Det finns ett fåtal som förstår lite av det ena eller det andra, men nästan ingen ser helheten... Jag har misslyckats i mitt viktigaste värv: att öppna folks ögon för det faktum att människan har en själ och att det finns en skatt nedgrävd på åkern och att vår religion och filosofi befinner sig i ett bedrövligt tillstånd." (Gerhard Adler, "Aspects of Jung's Personality and Work", Psychological Perspectives, Spring 1975, sid 14)

Å ena sidan är en analys inte annorlunda än vilken annan mänsklig relation som helst. Men samtidigt är analysen en ceremoni med speciell innebörd som lägger mycket auktoritet och ansvar på analytikern. När den arketyppiska energin i psyket projiceras på analytikern, blir den analytiska relationen ett käril för den levande anden. Då gäller det för analytikern att inte överskrida gränserna för det mänskliga. Om han tar tillfället i akt att få vara en liten gud, då kommer han att leva ut djuppsykologins charlatanskugga. (Janet O. Dallett, Andarnas återkomst, CJP 1989, sid 135) Att utnyttja en pa-

tient sexuellt och att dra fördel av patientens beroende för att sko sig ekonomiskt är de vanligaste sätten på vilka detta händer.

Det är analytikern som har det huvudsakliga ansvaret för att det analytiska förhållandet är etiskt oantastligt, men som patient kan du motverka maktmissbruk genom att hålla fast vid din egen inre auktoritet. En duktig analytiker behöver din samverkan och inte din passiva underkastelse. Hon eller han kommer att uppmantra att du uttrycker dina tvivel och frågor och kommer att svara dig antingen enkelt och rakt på sak eller genom att försöka få dig att förstå de inre orsakerna till ditt tvivel och din misstro. Om dina tvivel är så genomgripande att ni inte kan fortsätta arbetet, kommer hon/han att hänvisa dig till någon annan.

I arbetet med drömmar och fantasier är det lätt att ge för mycket makt inte bara till analytikern utan också till det omedvetna. Innan jag visste något om Jung, berättade en vän för mig att meningen med jungiansk analys var att förstå drömmarna så att man skulle kunna göra vad de sade. Det tog många år innan jag insåg vad fel han hade. Det är dumt att ge drömmarna auktoriteten att fatta viktiga beslut, för i sig själva är de amoraliska. Som Jung säger:

Saturnusbarnet (CJP)

En dröm säger aldrig 'du borde' eller 'detta är sanningen'. Den presenterar en bild på ungefär samma sätt som naturen låter en blomma växa, och det är upp till oss att dra slutsaterna. (C.G. Jung, "Psychology and Literature", The Spirit in Man, Art and Literature, CW15:161)

Förhållandet mellan drömmarna och den yttre verkligheten är allt annat än enkelt. Säkrast är att ta för vana att förutsätta att drömmen speglar ett drama som pågår inom dig just nu, och vars mening det krävs mycket ansträngning för att förstå. Om du tror att dess innebörd är uppenbar, har du förmodligen fel. Du bör nästan alltid tolka drömmarnas bilder symboliskt, inte bokstavligt, och hålla i minnet att andens värld av symboler är lika verklig som någonsin den konkreta verkligheten. Det är oklokt att handla utifrån en dröm innan du har ansträngt dig till det yttersta att uppfatta drömmens innebörd just vid den här tiden, och jämföra det med vad du vet medvetet. Bara genom en dialog mellan din medvetna ståndpunkt och det omedvetna kan du komma fram till en slutsats som inte våldför sig på vare sig den inre eller den yttre sanningen. Om du är i konflikt, är det viktigt att du blir så medveten

du kan om de olika ståndpunkterna inom dig, och bär dilemmat till dess lösningen kommer på sitt eget, ofta oväntade, sätt.

En medelålders kvinna som närde fantasier om att bli en berömd konstnär funderade på att lämna sin man och sitt äktenskap. Hon drömde att hon försökte flyga, men hon kunde inte lyfta från marken eftersom hennes man satt på hennes rygg. Hennes terapeuts reaktion på drömmen var att lyfta ögonbrynet och säga: "Ja, Maggie, du vet vad du har att göra." Utan vidare diskussioner gick hon hem och satte i gång skilsmässoförhandlingar och tvingade därmed fram en förhastad lösning på konflikten. Det var början på en lång verklighetsflykt. Ensam i världen visade det sig att hon inte klarade att ta hand om sig själv och till slut tappade hon kontakten med verkligheten helt och gick in i en långvarig psykos, uppslukad av fantasier som hon inte visste hur hon skulle förankra på jorden.

Problemet var att Maggie faktiskt hade begävnings. Det tragiska var att hon var född med möjligheter som av en eller annan anledning inte hade kunnat förverkligas. Att hon i sitt inre kände sig säker på sin förmåga gjorde att hon slog vingarna mot yttervärldens galler av begränsningar som ödet hade fångat henne i och som hindrade henne att växa till full mognad. Hennes längtan att bli berömd var ett förvrängt uttryck för vad Hermann Hesse, genom sin hjältinna Hermine i Stäppvargen, kallade hemlängtan till evigheten:

Den fromme kallar det Guds kungarike. Jag säger till mig själv: alla vi som ber om för mycket och som har en dimension för mycket skulle inte klara att leva alls om det inte fanns en annan luft att andas utanför den här världens luft, om det inte fanns en oändlighet på tidens baksida; och det är Sanningens kungarike. Mozarts musik hör dit, och era stora poeters dikter. Helgonen, som har gjort underverk och lidit martyrdöden och varit ett föredöme för människor, hör också dit. Men varje stor handling, liksom lidelsen hos varje sann känsla, hör lika mycket evigheten till, trots att ingen vet om den eller ser den eller styrker den eller för den vidare till eftervärlden... Åh, Harry, vi måste ta oss igenom så mycket skräp och förställning innan vi kommer hem. Och vi har ingen som leder oss. Vår enda vägvisare är vår hemlängtan. (Citerat av James Wright i hans kommentar till Hermann Hesses Poems, Farrar, Straus and Giroux, 1970)

Maggie hade blivit svårt misshandlad både fysiskt, känslomässigt och sexuellt i sin barndom. Och liksom för många andra misshandlade barn var hennes enda försvar mot smärtan att fly ut ur kroppen. Nu fortsatte hennes skapande fantasi att följa mönstret från barndomen, att fungera neurotiskt för att hjälpa henne att fly från den hårda verkligheten i stället för att bistå vid en hälsosam läkeprocess. Endast om hon lyckades hitta ett sätt att leva med sitt trasiga liv, smärtsamt som det

var, skulle hennes fragmenterade psyke kunna bli helt. Då skulle hon kanske kunna finna evigheten inom sig, för det är ofta först genom accepterandet av oöverstigliga hinder som vi finner vägen mot större helhet.

Maggie förväxlade skapargeni med strävan mot helhet, ovetande om att genialiteten utan verklighetens begränsande inflytande blir grandios och obalanserad. I Peter Schaffers pjäs "Amadeus" porträtteras Mozart som ett överdimensionerat geni av det här slaget, verklighetsfrämmande, utan ödmjukhet och närhet. I Mozarts fall blev fattigdom, isolering och en för tidig död det som kom att balansera vad som annars var ett alltför ensidigt liv.

När en del av psyket avskärs från helheten och kommer i åtnjutande av "oberoende och absolut makt" (C.G. Jung, Psychology and Alchemy, CW12:88) börjar den att bete sig som en cancersvulst och löper amok utan kontakt med det styrande centrum som garanterar organismens hälsa och balans. Så till exempel blir tankeförmågan till "djävulen själv i gestalt av ett ogudaktigt intellekt och en luftens ande" (Ibid, fig 36), när den avskiljs från mänskliga känslor och konkret verklighet. Vilken del som helst av psyket kan bli avskuren från helheten och rusa iväg och ställa till med en oändlig massa problem.

I sin egen typologiska modell identifierade Jung sig som introvert tänkare med intuitionen som bästa stödfunktion. (För en introduktion till Jungs typologiska modell hänvisas till Daryl Sharps Jungiansk typologi, CJP, 1994) Eftersom jag delar egenheterna hos denna preferensprofil, känner jag mig kompetent att, så att säga, inifrån tala om dess brister. Det finns många anledningar till varför just denna kombination är en fälla som kan få en människa att snubbla på kollektiva värderingar.

Till att börja med, känslofunktionen är den som bedömer huruvida något är bra eller dåligt. Trots att en tanketyps känslomöden ofta är djuplodande, tenderar de att vara primitiva, odifferentierade och inte mycket att lita på. Intuitionen är däremot en varseblivningsfunktion som inte bedömer vad den hittar. Den ser i stället möjligheterna i en situation eller hos ett objekt, och om intuitionen är differentierad har den en benägenhet att fokusera på de positiva möjligheterna. Den avvaktar för

att se hur saker och ting utvecklas, den väntar på att något gott ska komma ur det onda. Intuitionens förmåga att "se in i framtiden", oavsett hur verkligheten ser ut för tillfället, förstärker den introverta tendensen att inte ta konkreta yttre fakta på alltför stort allvar.

Jag tror att det var Jungs typologiska "konstitution" som var ansvarig för beteendet som ledde till att hans namn än i dag är förknippat med befängda anklagelser om nazisimpatier. Trots att hans bestörtning skiner igenom i allt han skrev i ämnet, gjorde han aldrig ett rakt på sak och tillräckligt tidigt offentligt uttalande för att klargöra sin ståndpunkt. När jag studerar mina egna typologiska tendenser, kan jag lätt sätta mig in i hur Jung kunde försjunka så i att försöka förstå och förklara den nazistiska rörelsens psykologi att han inte brydde sig om vad vanligt sunt förnuft kunde ha talat om för honom: att han måste skydda sig själv med ett klart uttalat ställningstagande.

I vilket fall som helst är det sällan lätt att utan facit i hand med säkerhet säga om en företeelse är mer ond än god. Vad som verkar gott på ytan döljer ofta dåliga motiv och har dåliga konsekvenser. I förra veckan, till exempel, satt jag på min mottagning och lyssnade till en mor som bönade och bad sin nödställda son att låta henne hjälpa honom. I nästa andetag informerade hon den unge mannen, som var i tidiga tjugooårsåldern, om vad hon förväntade sig i utbyte mot den ekonomiska hjälp som hon ville tvinga på honom. Att göra sig av med sin flickvän var nummer ett på listan. Det var uppenbart för alla utom för mamman att den "hjälp" som hon såg som så välvillig var ett desperat och lumpet försök att styra sonens liv.

Den andra sidan av myntet är att något gott ofta döljer sig bakom det som verkar ont. Ett sådant påstående verkar hämmande på självgodhet och ger perspektiv på onskans problem, men är absolut ingen ursäkt för att begå missgärningar. Det innebär heller inte att ont är gott. Vi måste så gott vi kan använda vårt omdöme och försöka att göra det rätta, i vetskap om hur begränsat vårt medvetande är.

När jag tänkte på Ofelia, skämdes jag. Hur skulle jag kunna ställa henne till svars för vad hon gjort när jag visste att det var mina egna

tillkortakommanden som berett vägen för hennes fusk? När jag hade grubblat över det några dagar, berättade jag för Sean vad som hänt.

"Jag vet inte vad jag ska göra", sade jag. "Det finns så många möjligheter. Vad tycker du?"

Eftersom Seans känslofunktion är pålitlig och lyhörd, har jag lärt mig att lita på hans omdöme i etiska frågor. Den här gången sade han inte mycket, men något i hans sätt att lyssna talade om för mig vad som måste göras. Nästa dag satte jag mig vid skrivmaskinen:

Bästa Pudget Health Insurance,

Tack för specifikationen över utbetalningar för Ofelia Cartwrights psykoterapi. Fröken Cartwright har fått ersättning för sex terapitimmars som inte har ägt rum. Jag återsänder härmed er check på \$112 och bifogar en lista på de datum för vilka hon bör återgälda er. Jag har informerat henne om detta, dock känner jag inte till den exakta summan.

Och motsvarande brev till Ofelia:

Kära Ofelia,

Jag har funnit att du har fått ersättning för sex terapitimmars som vi inte har haft. Eftersom försäkringsbolaget inte betalar hela avgiften vet jag inte hur mycket du skall betala tillbaka. Jag föreslår att du ringer Pudget Health och hör efter. Jag har underrättat dem om avvikelserna och återsänt checken på \$112.

För mig slutade hela den obehagliga historien här. Men jag undrar ofta om Ofelia fann mod att konfrontera sin vedersakare. Det kommer jag förmodligen aldrig att få veta.

*Janet O. Dallett
Sv. övers. Kajsa Prim
Red Håkan Raihle*

Centrum för Jungiansk Psykologi AB

Edvin Adolphsons väg 4 SE-16940 Solna Tel 08-830 700